

Två dubbelbröllop och ett mord

Anders Stephansson mördades i april 1788 på vägen mellan Almhöjden och Gillermossen. Han hade varit i Almhöjden och hämtat korn och var på väg hem till Östra Kloten när han mötte sin mördare. Den här berättelsen utspelar sig inom en triangel som bildas av orterna Kopparberg i väster, Malingsbo i öster och Ramsberg i söder.

Fridolfs farfars farfars far Anders Stephansson föddes år 1733 i Östra Kloten. Hans far var bergsmannen Staphan Nilsson, född i Sandtjärn. Han gifte in sig i en bergsmansfamilj i Östra Kloten. Det gjorde även hans bror. Det blev dubbelbröllop 1730, när de två bröderna gifte sig med varsin syster från Östra Kloten. Det var vanligt att barnen till bergsmännen gifte sig med varandra och på så sätt bidrog till att upprätthålla deras ställning i samhället.

I Östra Kloten vid den här tiden, bodde ytterligare fem familjer. Gården där Staphans familj bodde kom senare att kallas för Staffas.

Åren gick och Anders växte upp här. Han träffade bergsmansdottern Ingeborg Eriksdotter från Västra Löa, och ännu en gång blev det dubbelbröllop. Anders bror Johan gifte sig samtidigt med Ingeborgs syster Maria Eriksdotter. Året var 1756.

Johan flyttade till Marias föräldrahem i Västra Löa, medan Ingeborg flyttade in hos Anders familj i Östra Kloten. På gården fanns då även Anders föräldrar och hans yngre syskon, Per (16 år), Nils (14 år) och Kristin (13 år). Ingeborg fick sitt första barn år 1758, och under de kommande 20 åren födde hon ytterligare 13 barn. Tragiskt nog dog hälften av barnen innan de fyllt 2 år.

År 1766 avled Anders far, Staphan, vid 62 års ålder. Då tog Anders över gården. Anders stod inte som bergsman utan som hemmansbrukare, vilket tyder på att gården arrenderades. Barnen fick tidigt lära sig att hjälpa till och arbeta på gården. Efter höstens skördar började förberedelserna inför julen. Många hade en gris som skulle slaktas, helst när månen stod i ny. Köttet ansågs bli bättre då. Det skulle göras korvar, syltor, pölsa och palt. Skinkor, stekar och olika sorters korvar skulle saltas, rökas och torkas. Endast en liten del av köttet åts färskt.

Julen var speciell eftersom hyttan fortsatte att vara i drift. Luciatraditionen firades inte, och få människor gick till kyrkan för julottan. Däremot genomfördes traditionen "Ljusa stjärnan" under trettonhelgen. Det var en hemlig grupp av unga pojkar som klädde ut sig och maskerade sig på bästa sätt. Gruppen inkluderade bland annat de tre vise männen (kungarna) och huvudpersonen Judas, som sjöng mer eller mindre skandalösa visor, dansade, samlade in godsaker och ibland även några slantar. Traditionen fanns i olika former på bruk i trakten och tros ha kommit med vallonerna som hade liknande gillen. Seden försvann i början av 1900-talet.

Familjen drabbades av en fruktansvärd tragedi den 16 april 1788. Anders var på väg hem från Almhöjden där han hade hämtat korn. Plötsligt kom Anders Olofsson från Klotsviken i fatt honom. Olofsson blev irriterad eftersom han tyckte att Anders körde slarvigt.

I en ilsken gest slog Olofsson till Anders med höger knytnäve över vänster öra, vilket fick Anders att svimma och falla baklänges på sin släde. Olofsson klev upp på släden och använde sitt högra knä för att ge ett våldsamt tryck mot bröstet. När Olofsson insåg att Anders var död, bröt han av

vidjorna på släden och tog en säck med korn innan han skyndade hem så fort han kunde. Vid hemkomsten gömde han säcken i dynghögen vid stallet.

Personen som hittade Anders död på vägen hämtade Nils Olofsson och hans son. Tillsammans förde de kroppen hem till Nils Olofsson i Gillermossen. De visste inte då, att det var Nils egen bror som dödat Anders.

Anders Stephansson begravdes på kyrkogården den 27 april. Anders var känd för sin saktmodighet.

Hemma i Östra Kloten bodde förutom hustrun Ingrid även barnen Erik, Anders, Nils och Stina. Per flyttade hem igen efter att ha arbetat och bott i Norberg. I familjen fanns också pigan Lisa Andersdotter från Söderbärke. Ingrid drabbades av en outhärdlig sorg och blev sjuk. Hon avled 3 månader efter Anders bortgång. Dödsorsaken var svår huvudvärk. Prästen antecknade i dödboken att hon varit saktmodig och dygdig.

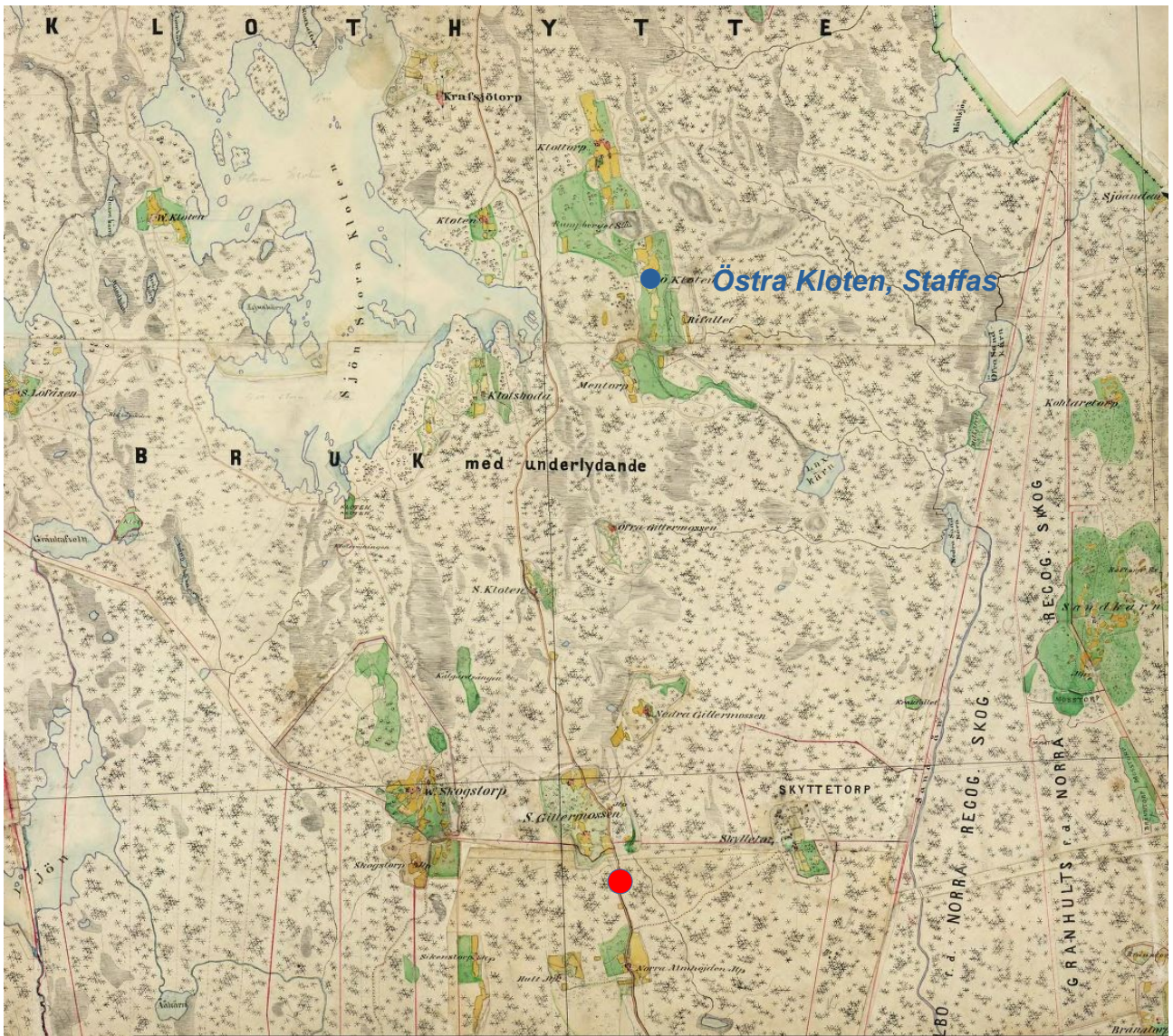
Mordet blev polisanmält. Förutom fjärdingsmannen och länsmannen hördes tre olika vittnen. Dessutom obducerades Anders. Enligt vittnesmålen framkom det att Olofsson levde i stor fattigdom och hade många barn. Han ansåg att han fick otillräcklig betalning för sitt arbete hos Inspektoren på Klothyttan, och han betraktades som vårdslös i allmänhet. Det berättades att han var född i Gillermossen och vid tillfället var 41 år gammal. Hans föräldrar hade avlidit, men hans bror Nils Olofsson bodde nu på deras hemman. Vad gäller Anders Olofsson, sägs det att han hade arbetat på åtskilligt många olika platser i socknen under sin ungdom, fram tills för 13 år sedan, då han gifte sig med Erik Anderssons änka i Klotsviken. Någon ovänskap mellan honom och offret fanns inte sedan tidigare och han säger själv att han inte vet vad som flög i honom.

När länsman Sundell inte kunde få fram mer information i ärendet blev den genomförda undersökningen uppläst och godkänd. Det beslutades att, eftersom Anders Olofsson, enligt hans eget erkännande som stöds av vittnesmål och undersökningsintyg från provinsens medicinska högt ärevörddiga doktor Lyman, har gett Anders Stephansson i Östra Kloten ett hårt slag med höger hand vid vänstra tinningen på vägen mellan Almhöjden och Gillermossen. Så snart han, medan han stod eller gick bredvid släden, kom upp på släden, svimmade han och föll baklänges. Olofsson knäckte till med knät på eller under bröstet, vilket orsakade att magen inuti blev full av blod och det är obestridligt att en av de större blodkärlen sprack. Anders var tidigare helt frisk och sund, men dog omedelbart. När Olofsson upptäckte att Anders var död, tog han en säck med en halv tunna korn och gömde den i gödselstacken vid stallet, vilket tyder på hans onda avsikt och vilket kan betraktas som rån. Därför är det rättvist och rimligt att Anders Olofsson förlorar sitt liv och halshuggs.

Detta beslut kom dock att underordnas Kungliga Majestät och Rikets högsta rättvisa vid Svea Hovrätt för ytterligare prövning, och under tiden var Anders Olofsson fängslad på Örebro Slott under strikt övervakning.

Domen ändrades inte utan verkställdes den 19 november 1788. Anders Olofsson blev avrättad genom halshuggning på avrättningsplatsen Rya Hed. Länsmannen Sundell presenterade en räkning inför sockenstämman för omkostnader för avrättningen som uppgick till 22 riksdaler.

Se karta på nästa sida

Mordet skedde ungefär vid den röda punkten. Östra Klotten vid den blå punkten